

İK V DEĞERLENDİRME NOTU

YUNANİSTAN, AVRO VE DRAHMI
ARASINDAKİ İNCE ÇİZGİDE

Büşra ÇATIR, İKV Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

YUNANİSTAN, AVRO VE DRAHMİ ARASINDAKİ İNCE ÇİZGİDE

Yaklaşan borç ödemeleri nedeniyle mali sorunlar yaşayan Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan çıkma ihtimali yine AB gündeminde. *Grexist* olarak adlandırılan Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan ayrılması 25 Ocak 2015 tarihindeki genel seçimlerden önce fazlasıyla tartışılmıştı; ancak, Syriza lideri Aleksis Tsipras'ın seçim sonrasında verdiği ılımlı mesajlar, söz konusu endişeleri bir nebze olsun rahatlatmıştı. Borç ödemesi konusunda geçtiğimiz iki ay içinde adeta bir 'sevgi-nefret ilişkisi' içinde devam eden Yunanistan ve AB diyalogu, bugün ise Yunanistan'ın yaklaşan borç ödemelerini yapmaya yetecek kaynağının olmaması nedeniyle tekrar çıkmaza girdi. Peki, bundan sonraki gelişmeler AB'ye ve Yunanistan'a neler getirecek? Uzlaşmaya varabilmek için uzun mesai harcayan taraflar herkesi tatmin edecek bir çözüm bulabilecek mi; yoksa Yunanistan avrodan önceki para birimi drahmiye geri mi dönecek? Henüz bu sorulara kesin bir cevap verilemese de görüşmelerin şimdiye kadar olan gidişatına bakarak bazı çıkarımlar yapmak mümkün.

Genel Tespitler

- IMF'ye olan borç ödemesiyle birlikte kamu görevlilerinin ve emeklilerin maaşlarının ödenmesi için Yunanistan'ın kısa süre içinde 1,7 milyar avroya ihtiyacı var. Yunanistan'ın yaklaşan borç ödemelerini yapmaya yetecek kaynağının olmaması nedeniyle Yunanistan ve AB diyalogu tekrar çıkmaza girdi.
- Kreditörler tarafından Yunanistan'a yeni bir kredi verilmemesi ve Yunanistan'ın nakit fonlarının tükenmesi durumunda ülkenin Avro Alanı'ndan çıkma ihtimali söz konusu olacak.
- Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan çıkması ve eski para birimi olan drahmiye geri dönmesi kısa vadede Yunanistan'a fayda sağlayacağı ancak uzun vadede ülkenin yapısal ekonomik sorunlarının çözülmesi için yeterli olmayacağı tartışılıyor.
- Denklem AB tarafı, ekonomik anlamda Yunanistan'a kıyasla daha iyimser bir resim sergiliyor. Avrupa Merkez Bankası'nın geçtiğimiz ay yürürlüğe koyduğu tahvil alım programı sayesinde Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan çıkmasının Avro Alanı'na büyük bir zarar vermeyeceği tartışılıyor.
- Yunanistan yeni bir kredi dilimi alabilmek için ülke ekonomisinin istikrarının yeniden sağlanmasına yönelik bir dizi önlemler içeren reform listesini 1 Nisan 2015 tarihinde Brüksel Grubu'na sundu.
- Yetkililer tarafından yapılan ilk açıklamalar doğrultusunda Yunanistan'ın sunduğu reform listesinin AB yetkililerini tatmin etmediğini söylemek mümkün. Söz konusu kredi diliminin salınması ile ilgili karara Nisan ayının sonunda varılması bekleniyor.

Borç: 450 Milyon Avro

Bilindiği üzere, Yunanistan'ın IMF'ye olan 450 milyon avroluk borcun ödeme süresi 9 Nisan 2015 tarihinde sona eriyor. Borç ödemesiyle birlikte kamu görevlilerinin ve emeklilerin maaşlarının ödenmesi için Yunanistan'ın kısa süre içinde 1,7 milyar avroya ihtiyacı var. Yunanistan'ın ödemeleri yapacak yeterli fona sahip olmadığı endişelerinin yanı sıra birçok kaynağa göre elindeki nakit fonlar 8 Nisan 2015 tarihi itibarıyla tükenecek. Bu senaryonun gerçekleşmesi durumunda ise ülkenin tekrardan bir ekonomik çıkmaza sürükleneceği açık. Hal böyle olunca, 18 Mart 2015 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen AB Liderler Zirvesi'nde Yunanistan Başbakanı Aleksis Tsipras'ın isteği üzerine, Almanya Şansölyesi Angela Merkel, Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, AMB Başkanı Mario Draghi, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ve Avro Grubu Başkanı Jeroen Dijsselbloem'in katılımıyla alışılmadık bir 'Mini-Zirve' düzenlendi. Diğer AB Üye Devletleri'nin tepkisine neden olan Toplantı'nın ardından yapılan ortak açıklamada, 20 Şubat 2015 tarihli anlaşmaya bağlı kalındığı ve yeni kredi dilimlerinin serbest bırakılması için Yunanistan'ın yakın zamanda mali istikrarı sağlamaya ilişkin somut önlemler içeren bir reform listesi hazırlayacağı belirtildi.

Toplantının ardından görüşmelere başlayan taraflar 7,2 milyar avroluk yeni kredi diliminin serbest bırakılması için henüz bir sonuca varamadı. Bunun temel sebebi ise Avro Grubu'nun Yunanistan'dan uygulayacağı reformlara ilişkin somut adımlar bekliyor olması. Yunanistan, daha önce taslaklarını sunduğu reform listesinin nihai halini 1 Nisan 2015 tarihinde Brüksel Grubu olarak adlandırılan Avrupa Komisyonu, AMB, IMF ve Avrupa Mali İstikrar Fonu'na sundu. Ancak, yapılan ilk açıklamalar doğrultusunda Yunanistan'ın sunduğu 26 sayfalık reform listesinin AB yetkililerini tatmin etmediğini söylemek mümkün. Reform listesini tartışmak için bir telekonferans düzenleyen Avro Alanı Maliye Bakanları Yardımcılarının kaydedilen ilerlemeyi yeterli bulmadığı ve söz konusu kredi diliminin salınması ile ilgili karara Nisan ayının sonunda varılacağı belirtildi. Yunanistan ise sürecin önümüzdeki hafta sonuçlanmasını istiyor.

Grexit'ten Graccident'a Uzanan Yol

Bu durumda, akıllara Yunanistan ve AB'nin geleceğine ilişkin iki farklı senaryo geliyor. 7,2 milyar avroluk kredi diliminin Yunanistan'a verilmesi durumunda, Yunanistan'ın acil nakit ihtiyacı karşılanacağı için Tsipras hükümeti rahat bir nefes alacak ve reformlarla yoluna devam edecek. Ancak, söz konusu kredinin verilmemesi ve Yunanistan'ın nakit fonlarının tükenmesi durumunda ülkenin Avro Alanı'ndan çıkma ihtimali söz konusu olacak.

Bu noktada açıklık getirilmesi gereken bir konu daha mevcut. Avro Alanı Krizi'nin başlamasından bu yana gündemde olan *Grexit* yerine, son zamanlarda Yunanistan'ın yanlış siyasi kararlar sebebiyle Avro Alanı'ndan çıkması anlamına gelen *Graccident* (*Greek accident*) kullanılmaya başlandı. *Grexit*'in *Graccident*'a dönüşmüş olması ise aslında, Yunanistan'ın Avro Alanı'nda kalmak için siyasi iradesinin olduğunu gösteriyor.

Peki, Yunanistan'ın mevcut siyasi iradeyi Brüksel'i ikna edecek bir reform listesine dönüştürememesi durumunda neler olacak?

Bu konuda birçok olasılık mevcut: Yunanistan'ın avrodan önceki para birimi drahmiye geri dönüşü ilk etapta ülkeye fayda sağlayabilir. Ekonomik Araştırma Enstitüsü (*Institute for Economic Research – Ifo*) Başkanı Hans-Werner Sinn, avro karşısında daha değersiz olacak drahmi ile özellikle tekstil sanayisinde Yunanistan ihracatının artacağı görüşünde. Aynı zamanda daha düşük para birimiyle birlikte turizm sektörünün de canlanacağı ve Yunanistan'ın Türkiye ile turizm rekabetinin artacağı üzerinde de duruluyor. Ancak söz konusu etkinin büyüklüğünün derecesi de Yunanistan ekonomisinin geleceğini belirleyecek faktörlerden biri. Uzun dönemde ise drahmiye geri dönüşün etkilerinin Yunanistan için çok faydalı olmayacağı düşünülüyor. Dünya Ekonomisi Enstitüsü (*Institute for the World Economy*) Uzmanı Stefan Kooths'a göre drahmiye geri dönüşle yaşanacak devalüasyon, Yunanistan'ın yapısal sorunlarını çözmek için yeterli olmayacak.

Denklemin AB tarafı, ekonomik anlamda Yunanistan'a kıyasla daha iyimser bir resim sergiliyor. Yunanistan'ın Avro Alanı'na olan katkısının yüzde 2 civarında olduğu ve AMB'nin parasal birliği korumak için tüm önlemleri alacağı düşünüldüğünde, olası bir *Graccident*'in AB tarafından üstesinden gelinebilir olduğu görülüyor. UniCredit'in baş ekonomisti Erik Nielsen'e göre, AMB'nin geçtiğimiz ay yürürlüğe koyduğu tahvil alım programı sayesinde Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan ayrılması Avro Alanı'na çok büyük bir zarar vermeyecek. En büyük ekonomik zararı ise Yunanistan'a borç veren ülkelerin ve kurumların görmesi bekleniyor. Avrupa Kurtarma Fonu ve IMF tarafından Yunanistan'a verilen 240 milyar avro ile Almanya'nın vermiş olduğu 65 milyar avroluk borcun, Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan çıkması durumunda geri ödenmeyeceği tartışılan konular arasında.

Öte yandan, *Graccident* ihtimali Avro Alanı'nın güvenilirliğine ilişkin soru işaretleri uyandıracığı için Avro Alanı açısından da risk taşıyor değil. Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan çıkması, Avro Alanı üyeliğinin geri dönülemezlik (*irreversibility*) ilkesine zarar vereceği için gelecekte yaşanması muhtemel kriz durumlarında Avro Alanı'ndan ayrılacak bir sonraki ülkenin hangisi olacağına dair söylentilere yol açabilir. Böyle bir durum da avronun ve genel olarak AB'nin istikrarına zarar gelmesine yol açabilir.

Hiç kuşkusuz tartışmanın ekonomik boyutunun yanında siyasi boyutu da var. Yunanistan'ın Avro Alanı'ndan çıkmasının devletler ve toplumlar arasındaki ilişkiyi zayıflatacağı ve ulus-devletçi fikirleri tekrar ortaya çıkaracağı ihtimali düşünüldüğünde Avrupa entegrasyonuna vereceği zararları tahmin etmek zor değil.

Krizin başladığı günden bu yana uygulanan kurtarma paketleri nedeniyle kamu harcamalarının kesilmesi, binlerce küçük ve orta ölçekli işletmenin kapanması ve sürekli artan işsizlikle mücadele eden Yunanistan'ın yeni bir kemer sıkma politikasına tahammülsüzlüğü ve Yunanistan'ı Avrupa'nın 'şımarık çocuğu' olarak gören Brüksel arasındaki görüşmelerin oldukça sert geçeceği su götürmez bir gerçek. Ancak, yukarıda

sayılan olasılıklar göz önüne alındığında her iki tarafın da sağduyulu davranması ve ortak bir paydada buluşması en makul seçenek olarak ortaya çıkıyor.

Bıçak Sirtında Siyaset: Reform Listesi ve Seçim Vaatleri

Tsipras yalnızca Avrupalı yetkilileri değil aynı zamanda Yunanistan'da kendi partisini ve muhalefeti reform listesine ikna etmeye çalışıyor. Bu noktada, kendi partisi içinde maruz kaldığı eleştiriler düşünülünce Tsipras'ın işinin hiç de kolay olmadığı görülüyor. Tsipras, 30 Mart 2015 tarihinde Yunan Parlamentosu'nda muhalefetin desteğini almak için yaptığı konuşmada anlaşmaya varılması için bazı tavizler verilmesi gerektiğini belirtti; ancak emeklilik maaşları, maaş kesintileri ve kemer sıkma konularının tartışmaya açık olmadığını ifade etti. Peki, Yunanistan'ın sunduğu 26 sayfalık reform listesinde verdiği "tavizler" neler? Reform listesi, Tsipras'ın seçim vaatleriyle uyuyor mu?

Yunanistan'ın 1 Nisan 2015 tarihinde sunduğu 26 sayfalık reform listesinde, Yunan ekonomisinin istikrarının yeniden sağlanmasıyla Yunanistan kurumlarını ve toplumunu ekonomik krizin etkilerinden kurtarmayı amaçlayan önlemler 14 ana başlık altında ele alınıyor. Öte yandan, söz konusu önlemlerin Yunanistan'da "sıfır model" bir büyüme ve kalkınma planı ile gerçekleştirilmesi öngörülüyor. Sözü edilen yeni büyüme modeli ile Yunan ekonomisinin istikrarının sağlanması, Tsipras'ın genel seçimler öncesinde verdiği sözlerle paralellik taşıyor. Hatırlanacağı üzere, uygulanan kurtarma programları sonucunda yaşanan aşırı ekonomik daralma nedeniyle baskı altında kalan Yunanistan'da, Tsipras krizden çıkış yolu olarak "borcunu kalkınarak ödemek" şeklinde özetlenebilecek bir program uygulama sözü vermişti. Bu doğrultuda, reform listesinin "Makroekonomik ve Mali Durum" başlıklı bölümünde, 2015 yılında yüzde 1,4; 2016 yılında ise yüzde 2,6 seviyesinde gerçekleşmesi beklenen ekonomik büyümenin ana faktörlerinin tüketim ve yatırım harcamaları ile gerçekleşmesi öngörülüyor.

Tsipras hükümetinin reform listesinde seçim vaatlerine bağlı kaldığı bir diğer nokta "13'üncü maaş" olarak adlandırılan, belirli bir sınırın altındaki düşük gelirli emeklilere bir ay fazla maaş verilmesini öngören önlem. Yunanistan bütçesine 2015 yılında yaklaşık 600 milyon avroluk bir ek harcama getirecek olan söz konusu önlemin reform listesine dâhil edilmesi Tsipras'ın seçim programının dört ayağından ilki olan insani krizle mücadele kapsamında verdiği sözden geri dönmediğinin bir göstergesi. Benzer bir şekilde, *zero deficit clause* olarak adlandırılan emeklilik maaşlarında sürekli bir kesinti gerektiren uygulamanın 2015 yılında askıya alınması ve gelecek yıllar için de hükümetin emeklilik sistemine ilişkin orta ve uzun vadeli planlarına göre tekrar gözden geçirilmesi reform listesindeki önlemlerden bir diğeri. Son olarak, "İş Piyasası Reformu" başlığı altında düzenlenen önlemlerde asgari ücretin kademeli olarak artırılması öngörülüyor. Hükümetin bu kısımdaki temel argümanı ise kalkınma odaklı reform planının uygulamaya koyulması için krizin başlamasından bu yana Yunan halkının kesintiler nedeniyle zayıflayan satın alma gücünün tekrar güçlendirilmesi gerektiği üzerine kurulu. Bu noktada da Tsipras'ın seçim öncesinde verdiği vaatlerden vazgeçmediği görülüyor. Yukarıda sıralanan üç önleme bakıldığında, Tsipras'ın 30 Mart 2015 tarihinde Yunan

Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada "tartışmaya açık olmayan" konular olarak değerlendirdiği emekli maaşları, maaşlarda kesinti ve kemer sıkma konularında taviz vermediği görölüyor.

Öte yandan, söz konusu önlemlerin reform listesine dahil edilmiş olması Tsipras'ın seçim vaatlerine tamamen sadık kaldığı anlamına gelmiyor. Unutmamak gerekir ki, seçim öncesinde Yunanistan'ın borçlarının silinmesi ve kreditör kurumların AB'deki rolünün yeniden görüşülmesi sözünü veren Tsipras, yine aynı kurumlarla yeni bir kredi diliminin salınması için görüşüyor. Aynı zamanda, bilindiği üzere Brüksel henüz reform listesini kabul etmedi. Bu oyunda daha güçlü kartlara sahip Brüksel Grubu'nun isteği üzerine yukarıda sıralanan önlemlerin reform listesinden çıkarılması ihtimali oldukça yüksek. Böyle bir durumda ise Tsipras'ı kendi ülkesinde – ve hatta kendi partisi içinde – zor günlerin bekleyeceğini söylemek mümkün.

Son Durum

Yunanistan ve Avro Alanı'nın geleceğine ilişkin tüm bu tartışmalar devam ederken Yunanistan Maliye Bakanı Yanis Varoufakis ile IMF Başkanı Christine Lagarde arasında gerçekleştirilen görüşmeden sonra kreditörleri bir nebze olsun rahatlatacak bir açıklama geldi. Varoufakis, Yunanistan'ın tüm kreditörlere karşı yükümlölüklerini yerine getireceğini belirtirken, ülkede 'derin bir reform' planladıklarını ve görüşmelerden daha fazla yarar sağlamak istediklerini ifade etti. Bu noktada, Yunanistan'ın borcunu ödeme sözü göz önüne alındığında Brüksel Grubu ile görüşmelerden ve reform listesinin kabul edileceğine ilişkin umutlu olduğu sonucuna varılabilir.